

Reactie op...

P. JUNGBLUTH: Roldoorbreking in de huishoudschool. *Vakblad voor Huishoudkunde* 1(5) 148-156 (1980).

Het artikel van Jungbluth bevat een aantal gedachten over het lager huishoud- en nijverheidsonderwijs, die ongetwijfeld een waardevolle bijdrage zijn aan een kritische bezinning op de doelstellingen van deze vorm van onderwijs. Toch zijn er ook een aantal bezwaren tegen zijn gedachtengang te formuleren en wel de volgende:

- in het artikel wordt uitgegaan van een verouderd beeld van het L.H.N.O.;
- de opvattingen van de schrijver over de verhouding tussen beroepsarbeid en onderwijs zijn niet overal consistent;
- aan het docentenkorps van het L.H.N.O. worden een aantal kenmerken toegeschreven. Ten onrechte worden hieraan konklusies verbonden over de plaats van de L.H.N.O.-leerling in de maatschappij;
- het artikel geeft blijk van een beperkte kijk op de inhoud van het vak huishoudkunde.

Uiteraard vragen deze kritische noten om argumentatie:

a. *een verouderd beeld van het L.H.N.O.*

Jungbluth kenschetst het L.H.N.O. als 'het meest duidelijke restant van traditioneel meisjesonderwijs'. De lessentabellen van het L.H.N.O. vertonen echter grote overeenkomsten met die van andere vormen van lager beroeps- en beroepsgerichte onderwijs. Door de vorming van scholengemeenschappen wordt op steeds meer plaatsen een tweejarige brugperiode door jongens en meisjes gezamenlijk doorlopen. Binnen een vak als algemene technieken krijgen alle leerlingen de kans zich te oriënteren in de meer beroepsgerichte vakken, waaronder huishoudkunde. Het L.H.N.O. is dus steeds minder 'traditioneel meisjesonderwijs'. Wel is in deze vorm van onderwijs verhoudingsgewijs veel gedaan aan het opvoeren van de kwaliteit van het onderwijs. De opmerking dat 'het L.H.N.O.-diploma niet is wat het lijkt' moet op velen die in dit onderwijs werkzaam zijn wel wrang overkomen.

b. *de verhouding tussen onderwijs en beroepsarbeid.*

Terecht pleit Jungbluth voor een gedegen beroepsopleiding voor meisjes. Echter, in een maatschappelijke situatie waarin het relatieve opleidingsniveau steeds hoger wordt, zal het een groter nadeel zijn een lage opleiding te hebben. Bij een tekort aan functies zullen hoger opgeleiden bereid zijn 'lagere' functies te bezetten. Volgens het verdringingsmechanisme krijgen hoger opgeleiden betere banen dan lager opgeleiden.

Een L.H.N.O. met een beroepsvoorbereidend karakter, waarbij een groot percentage van de leerlingen de kans krijgt door te stromen naar het M.B.O., lijkt mede om deze reden te verkiezen boven een L.H.N.O. als afgeronde beroepsopleiding.

Opleidingsniveau blijkt bij het toewijzen van functies niet het enige criterium te zijn. Het opleidingsniveau van de vrouwelijke beroepsbevolking evenaart op dit moment het niveau van de mannelijke beroepsbevolking. Niettemin blijft het zo dat vrouwen gemiddeld genomen in lagere functies terecht komen. Kenmerken als geslacht, huidskleur en milieu blijken factoren te zijn die de toewijzing van functies sterk medebepalen.

c. *de rol van de L.H.N.O.-docenten.*

Onder het kopje 'reproductie van de maatschappelijke onderkant' beschrijft Jungbluth een aantal kenmerken van L.H.N.O.-docenten. Hun milieu van herkomst ligt gemiddeld genomen hoger dan dat van de overige L.B.O.-docenten. Het is de vraag in hoeverre dit milieu van herkomst effecten heeft op de beroepsuitoefening. Waarschijnlijk worden deze effecten – indien al aanwezig – steeds onbelangrijker, naarmate men zijn beroep langer uitoefent. Hoe moet de lezer een opmerking interpreteren als 'juist onder die vrouwen is de V.V.D.-aanhang dubbel zo groot als onder de doorsnee bevolking'?

Het verband dat Jungbluth suggereert tussen de kenmerken van de L.H.N.O.-docent en de nadelige positie van meisjes in het L.H.N.O. zal een schijnverband blijken te zijn. Socialisatie in waarden, normen en rolpatronen vindt reeds vanaf de vroege kinderjaren plaats. Het milieu van herkomst is in deze primaire socialisatie van doorslaggevende betekenis. De opvattingen van L.H.N.O.-leerlingen over de verhouding man-vrouw, gezin en beroep zijn voor het overgrote deel buiten de school gevormd. In het artikel wordt voorbijgegaan aan een cruciale faktor bij de samenstelling van de leerlingenpopulatie op de L.H.N.O.-scholen. Helaas is de keuze voor het beroepsonderwijs meer en meer een negatieve keuze. Via selectieprocedures aan het eind van de basisschool, worden leerlingen naar diverse vormen van voortgezet onderwijs verwezen. Degenen die bij het L.B.O. terecht komen vormen een 'overschot'. Het zijn – op een enkele uitzondering na – kinderen die niet de intellectuele begaafdheid hebben om voor andere vormen van voortgezet onderwijs in aanmerking te komen. Als er dan al van een 'reproductie van de maatschappelijke onderkant' moet worden gesproken, zal het duidelijk zijn, dat de oorzaken hiervoor niet bij L.H.N.O.-scholen en -docenten gezocht moeten worden, maar daarbuiten.

d. *het vak huishoudkunde.*

Bij de indicatoren die Jungbluth hanteert om 'traditionele meisjespedagogiek' aan te wijzen, valt het op dat het begrip 'verzorgen' nogal eens voorkomt. Nu is het zo dat in het L.H.N.O. een aantal 'zorgvakken' worden gegeven, namelijk zorg voor de voeding, woning, kleding en gezondheid, grotendeels verenigd in het vak huishoudkunde. Op plaatsen waar verzorging professioneel wordt en louter stoelt op een doel-middelen rationaliteit, zien we veelal iets essentieels ontbreken, wat omschreven zou kunnen worden als 'het zout in de pap', ofwel de kwaliteit van de verzorging.

Dat binnen een vak als huishoudkunde aandacht besteed wordt aan de kwaliteit van de verzorging, verdient eerder lof dan blaam. Hierbij is het om het even of deze verzorging gericht is op de persoon zelf of op anderen en of deze verzorging door mannen of vrouwen uitgevoerd wordt. Het vak huishoudkunde heeft veel meer te bieden dan alleen het leren 'zorgen voor'.

Een maatschappelijk relevant geacht vak als konsumentenvorming krijgt binnen huishoudkunde in het L.B.O. al grotendeels gestalte.

Tenslotte: huishoudkunde is wezenlijk een emanciperend vak. Leerlingen verwerven niet alleen een aantal vaardigheden en technieken. Zij leren ook plannen en organiseren, informatie verwerken en probleemoplossend handelen. Dit draagt bij tot een houding van weerbaarheid, die wezenlijk is voor de emancipatie van het individu, man of vrouw om het even.

N. van Wezel-Krijnen;
Goirle

Naschrift P. Jungbluth:

Het L.H.N.O. is het schooltype dat als 'rest' onderwijs fungeert voor de vrouwelijke leerlingen. Het verleende einddiploma 'lager beroepsonderwijs' wordt op de arbeidsmarkt gewaardeerd als 'ongeschoold'. Het is het belangrijkste schooltype voor dochters van ongeschoolde en geschoolde arbeiders. Dat type leerling wordt van oudsher in het onderwijs gezien als 'weinig begaafd', 'weinig gemotiveerd', enz. Hun toekomst zwalkt tussen huishouden en 'ongeschoold' werk. Voor zover ze doorstromen naar vervolgonderwijs worden ze daar verder 'geschoold' in hun vrouw-zijn: ze leren nóg beter anderen te verzorgen. Als ze op basis daarvan een baan krijgen komt ook die in wezen veelal neer op huishoudelijk werk. Dat is, dat ze ik al eerder geen af te wijzen zaak. Maar het is wel niets anders dan wat huishoudonderwijs van meet af aan deed: de meisjes 'uit het volk' opleiden tot het huishouden. Vandaar ook dat ik blijf spreken van de 'huishoudschool'. De kanttekeningen van mevrouw Van Wezel doen daar niets aan af.

Dat is natuurlijk allemaal niet de schuld van de docenten. Hen valt pas te verwijten dat ze in de fout gaan, als ze voor dit alles geen oog hebben. Hun maatschappelijke herkomst en hun politiek-maatschappelijke achtergrond zeggen daarover niets definitiefs. Het zijn slechts waarschuwendende pieptootjes. Die toontjes worden luider als mevrouw Van Wezel-Krijnen het leren plannen, organiseren enz. van huishoudelijke werkzaamheden 'emanciperend' noemt. Dat kan in principe natuurlijk zo zijn. Maar niet als het in de plaats treedt en ten koste gaat van een beroepsopleiding die toegang verschaft tot een baan die misschien bevrediging geeft, maar die vooral dat beetje meer materiële ruimte geeft waardoor je met je partner ook het alternatief kunt bespreken dat hij misschien een beetje 'zorgt voor'. Daar knelt het het meest in het milieu van de leerlingen, dat de docenten, wat hun eigen afkomst betreft, zo slecht kennen.

Boekbesprekingen

H. SCHULZ-BORCK und B. GRIMMER. Wert und Bewertung der Arbeit von Hausfrauen und Müttern. München, Verlag Karl. M. Lipp, 1978. 131 pp. f 25,00.

De inhoud van dit boek ligt in het verlengde van het elders beschreven boek *Arbeitsbewertung in der Hauswirtschaft* van DEIST und BÖHNER. Hierin wordt de problematiek van de economische waarde toegepast naar advisering bij ongevallen veroorzaakt door derden, waarbij een huisvrouw geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikt raakt, of voor gevallen, waarbij een weduwnaar alleen achterblijft. In dergelijke gevallen zal vastgesteld moeten worden hoe groot de financiële bedragen voor uitkering door de verzekering van de tegenpartij moeten zijn.

Uit het boek blijkt, dat sinds 1965 het Institut für Ernährung jaarlijks 40 tot 50 'gevalsbehandelingen' heeft geadviseerd (zowel op verzoek van belanghebbenden als van verzekeringsmaatschappijen en van rechtbanken).

Bij het vaststellen van de economische waarde wordt niet alleen de methode gevolgd van de functie-analyse, maar men heeft ook nog andere methoden ontwikkeld, die echter te ingewikkeld zijn om hier in enkele bewoordingen weer te kunnen geven.

In het boek staan tal van 'gevalsbehandelingen' uitgewerkt.

W. C. M. Crujff-Arts